

БРАВИЙ ВОЯКА ІВАН ПИШЕ ІСТОРІЮ СТАНИСЛАВОВА...

Про те, як можуть писати історію вояки, традиція знає немало. Все ж бо почалося ще за давніх часів. Згадаймо лише першого вояку-історика Модерної доби, відомого більше як «хрестоматійний» філософ, ба навіть політолог, державознавець і ... шпигун – Нікколо Мак'явеллі. Далі йшли інші – державні мужі, таємні цісарсько-королівські радники, придворні літописці, партійні борзописці, президентські біографи etc.

Українські терени теж мають чим похвалитися – більшість військової старшини за Козацької ери була освічена, знала мови, звичаї і традиції народу. Чого варті тільки літописи професійних військовиків Української Козацької держави – Грабянки, Величка, Самовидця?

З плином історичного часу хист і талант писати про те, що цікаве, хвилююче, не лише не проминув, а й став дещо іншим, особливішим. Вояки-зайди чужих держав на наших землях описували все, відразу захопивши новий простір. Розповідали і про те, і про се. А про історичну пам'ять, генетичне коріння поколінь, сімейні хроніки частенько забували. Оспівувати в нас уміють геть усе: від Адама і Єви, які нібито були прародичами відомих імператорських династій і домів і як вони могли вплинути на українську державність, аж до перших секретарів і бізнесових босів – безпосередніх творців новітньої історії нашого народу. Не забували описати й ратні звитяги генералів, воєнних чиновників, забуваючи, напевне, що війну і мир творять звичайні, смертні люди – від містянина або селянина до вояки, який своїми чобітьми стоптав півсвіту за ту, давно омріяну, перемогу.

Людська творчість – штука дивна. Хтось приміряє нагороди інших, попередніх, поколінь, а хтось роками шукає і знаходить нове, оригінальне, вирішення проблеми. Хтось краде зі старих, поживклих і запліснявілих рукописів і видає «на-гора» нові академічні фоліанти.

Хтось не соромиться використати чужу думку, переодягти її в свої нові шаровари думок, почувачись завжди потрібним і «на часі».

На жаль, маємо і такі приклади ура-патріотичного краєзнавства. Воно, як на мене, шкодить шляхетній справі найбільше. Це не патріотизм – підкинути читачам новий опус, перелицьований на новий манір, патріотизм – це бажання побачити нове світло в старому каганці Історії. Як це світло віднайти – вже справа інша. В цьому світі кожен шукає по-своєму. І, як правило, отримує те, що шукає або на що заслуговує.

Винесення на громадський осуд першого випуску серії «Мое місто» – праці М. Грибовича «Історія окружного міста Станиславова в Галичині у 1847 році» показало ситуацію задзеркалля. Одні шукали мегапроекту, інші – програми minimum і maximum. Однак дискусія, яка зав'язалася як гордіїв вузол нашої історичної свідомості, понадто станиславівців-іванофранківців, засвідчила, що почуття любові до рідної землі, малої Батьківщини, десь на краю. Саме так: на краю бажання знати і читати своїми очима свою історію. Привабливу і дуже частенько зовсім ні. Бо справжня любов до рідного міста чи селища – в пошуку істини, в пізнанні особливостей тієї щоденності, яка була в них і сотню тисяч років тому, і кілька годин після події.

Сьогодні, як завжди на переломних етапах історії, трапляються поміж нами цікаві особистості. Серед них – митці, журналісти, письменники і поети, колекціонери і краєзнавці, коротко – інтелектуалісти. До їхніх рядів нерідко потрапляють і представники негуманістичного спрямування – природознавці, хіміки, фізики й інші. І співіснують вони як окремі корпорації, професійні цехи, богемні г'ето. А вояка між тими «колами» – звісно річ небуденна, цікава і загадкова.

Перекоаний, що таким є Іван Бондарев – молодий івано-франківський дослідник, шукач пригод у місцевому краєзнавстві, нарешті вояка Українського війська. В час, коли всесвітня павутина і глобалізація вкупі долають державні кордони і межі свідомості, в епоху вседозволеності й усезахопливості, І. Бондарев робить набагато більше, ніж його покоління. Між ними – цивілізаційна прірва в коротшому сенсі цього вислову. І саме він намагається перекинути місток зацікавлення над цією уявною прірвою.

І. Бондарев – краєзнавець і перекладач давніх міських хронік не приписує собі псевдослави «головних» і «другорядних» істориків

Івано-Франківська. Достатньо бути допитливим і чесним із собою і фактами, якими оперуєш як дослідник. І вік, і основний фах – військова справа тут не перешкода. Іван просто шукає істину в міській історії, в історії Станиславова – Станіслава – Івано-Франківська. І цим повною мірою живе як дослідник. Він – археолог давніх текстів і переспівів, історичних містифікацій і таємниць минувшини міста в межиріччі Бистриць. І. Бондарев ставить гострокутні питання і дає на них не менш об'ємні відповіді. У переважній більшості вже відомих текстів аргументовано пояснює свій вибір і власну думку як старанний краєзнавець.

Сьогодні І. Бондарев презентує свої власні краєзнавчі розвідки, які зібрано в окремій книжці під назвою «Фортеця на Волоському тракті». Це – другий випуск із серії «Моє місто», яка головною своєю метою вбачає подолання блудів і стереотипів у міській історії, приклади яких і сьогодні трапляються в працях шанованих авторів.

Книжку можна умовно поділити на дві рівноцінні частини: історико-військово-політичну й персоналістично-біографічну.

В першій на вже відомому історичному матеріалі, вдало інтерпретуючи події і факти, І. Бондарев показує місто в його історичній ретроспективі. Значно розширюючи краєзнавчі обрії, автор у лаконічній і ненав'язливій формі розповідає про Станиславів (і далі...) як цільний військово-адміністративний центр Покуття, його історичну хроніку від заснування магнатами Потоцькими й майже до наших днів.

Сімейна сага Потоцьких від Станіслава через Андрія й до Йосипа – в центрі уваги частини другої. Її доповнюють тексти про Станіслава Познанського, Катерину Косаковську й Антона Прота. Дещо осібно лежать рядки про Францішека Карпінського.

В презентованих текстах І. Бондарева ми не побачимо надто вже поширеного міфу про шляхетську солідарність, шарм цісарсько-королівської доби і нібито безхмарне життя за часів польських королів, австрійських цісарів, станиславувських воєвод, червоних комісарів і гестапівських поплічників, але не відчуємо і надто вже гіперболізованої класової боротьби люмпена і пролетаріату.

Хронотоп, як бачимо, дискусійний, а тому тим і цікавий. Отож бравий вояка Іван Бондарев пише історію Станиславова...

У пропонованій книжці молодого історика-краєзнавця – популярно-науковий підхід до власної історії, хай якою б вона нам здавалася – польською, австрійською, знову польською, першою

советською, коротко-українською, нацистською і знову советською, а потім дуже трішки українською, останньою. Така вже історія як текст – кусниками, кавалками, уривками тощо. Навчитися її читати «без брому» – одне із завдань сучасної історичної науки. Тож почнімо з малого – читаймо історію рідного міста, яка й виведе нас на рівну дорогу власної гідності за «діла давні і минулі», які треба знати, пам'ятати і чогось таки вчитися.

Іван Монолатій